

*МУРИНА Світлана Вікторівна,
молодший науковий співробітник
Інституту біографічних досліджень НБУВ (Київ).*

ЕНЦИКЛОПЕДИЧНІ ВИДАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО БІОГРАФІЧНОГО АРХІВУ (НА ПРИКЛАДІ РАДЯНСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА ЕНЦИКЛОПЕДІЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ)

Висвітлено характеристики та критерії відбору персоналій до Радянської енциклопедії історії України (РЕІУ, 1969–1972) та Енциклопедії історії України (ЕІУ, 2003 — по наш час). На прикладі двох видань, створених в різні історичні часи, розглянуто еволюцію і трансформацію змістовної частини біографічних статей енциклопедичних видань в Україні. Доведено необхідність переходу до формату електронного мультимедійного енциклопедичного видання і подальше наповнення Українського національного біографічного архіву.

Ключові слова: біографічні дані, персоналія, критерій відбору, УНБА, ЕІУ, РЕІУ.

The article describes criteria of the characteristics and personalities selection for Soviet Encyclopedia of History of Ukraine (SEHU, 1969–1972) and the Encyclopedia of History of Ukraine (EHU, 2003 — nowadays). On the example of two publications created in different historical times, the paper reviews the evolution and transformation of the content of biographical articles in Ukrainian encyclopedias. It proves the necessity of the transition to the electronic multimedia encyclopedias format and further filling of the Ukrainian national biographical archive.

Keywords: biographical data, personalities, selection criteria, UNBA, EHU, SEHU.

Освещены характеристики и критерии отбора персоналий в Советскую энциклопедию истории Украины (РЭИУ, 1969–1972) и Энциклопедию истории Украины (ЭИУ, 2003 — до наших дней). На примере двух изданий, созданных в разные исторические эпохи, рассмотрено эволюцию и трансформацию содержательной части биографических статей энциклопедических изданий в Украине. Доказана необходимость перехода к формату электронного мульти-

медійного енциклопедического издания и дальнейшее наполнение Украинского национального биографического архива.

Ключевые слова: біографіческие данные, персоналия, критерий отбора, УНБА, ЭИУ, РЭИУ.

Стрімкий розвиток біографічних досліджень в Україні впродовж двадцяти років незалежності, зростання широкої громадської зацікавленості до них обумовлюють необхідність ґрунтовного аналізу глибинних причин, зміни чинників і наслідків цього важливого явища, здобутків і недоліків. Зрозуміло, що біографічні знання є не лише галуззю гуманітарної науки, а й важливою частиною національної культури, суспільно-політичного, інтелектуального та духовного життя. Національна біографіка працює не тільки на потреби науки, освіти та культури, а й сприяє формуванню національної та громадянської свідомості наших співвітчизників. Довідкова енциклопедична та словникова біографіка тривалий час залишалася іноді єдиним реальним доступним джерелом історико-біографічних знань для широкого кола освічених людей. Із огляду на це, значний інтерес становить порівняльний аналіз довідково-біографічної інформації, яку містять енциклопедичні видання, що створювалися впродовж останніх п'ятидесяти років і значною мірою впливають на формування Українського національного біографічного архіву (далі — УНБА).

Метою дослідження є відображення наповнення УНБА матеріалами «Енциклопедії історії України» (далі — ЕІУ) та Радянської енциклопедії історії України (далі — РЕІУ), порівняння двох вагомих для свого часу джерел біографічної інформації, виявлення особливостей і специфіки формування персонологічного блоку кожного виду, висвітлення перекосів, які мали місце при формуванні видань, підтвердження цих даних конкретними цифрами та намагання уникати у подальшій роботі політичної заангажованості та тендеційності. Тільки відійшовши від «політичних» оцінок можна досягти всебічної та максимально достовірної подачі біографічного матеріалу. Саме ці джерела (РЕІУ та ЕІУ) є знаковими для свого часу джерелами біографічної інформації, які узагальнюють характеристики найбільш визначних осіб як представників свого кола, часу та найяскравіше відображають стан українського суспільства в

історичному, соціально-економічному, культурному та політичному розумінні.

За роки радянської влади світ міг побачити перший тематичний універсальний 4-томний довідник із вітчизняної історії — Радянську енциклопедію історії України. Це перше в Радянському Союзі республіканське (регіональне) енциклопедичне видання, присвячене історії українського народу та Української Радянської Соціалістичної Республіки. Енциклопедія містить близько 9 тисяч статей, із яких 3 тис. біографічних статей-довідок про українських видатних і знаних постатей минулого і сучасності, багато діячів загальносоюзного значення, не пов'язаних конкретно з історією України ні діяльністю, ні походженням. Хронологічні межі джерела — від X ст. до 70-х рр. XX ст., але більше половини всіх статей присвячені діячам радянській доби. Біографічний блок містив, переважно, інформацію про революційних і військових діячів, суспільно-політичних діячів КПРС, більшовиків, активних учасників боротьби за встановлення радянської влади в Україні, Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці. Поступово персональний склад томів розширився з огляду на введення до них народників, марксистів, мислителів, передовиків виробництва, реабілітованих діячів тощо. Вперше за радянських часів ряд статей присвячено українській еміграції у США, Канаді, Аргентині та інших країнах світу. Водночас серед критеріїв відбору біографії осіб для включення її до видання залишилися обмеження на церковних діячів, політичних емігрантів, учасників історичних подій, які отримали негативну оцінку в офіційній радянській історіографії. Минуле України подавалося винятково з погляду доцільності та неумунності єднання з Росією, згодом — встановлення радянської влади, перспективи «побудови соціалізму» та комуністичного суспільства. Замовчувалися події та особи, які не вкладалися в канони радянської історіографії. Енциклопедія має допоміжний науково-довідковий апарат. До деяких статей подається біобібліографія та іконографія.

Ця енциклопедія, попри заідеологізованість, численні фактографічні прогалини, а також наслідування канонів «Української радянської енциклопедії» (УРЕ, 1977–1985), у вигляді критеріїв відбору осіб представляла потужний зве-

дений персонологічний ресурс з історії України. Безсумнівними перевагами проекту РЕІУ, яким би це не видавалося дивним, є його україноцентричність, національна парадигма історичного процесу, нові обличчя і новий фактаж, що вперше в концентрованому вигляді вводився до наукового обігу, хоч й у стандартному для того часу радянському ідеологічному камуфляжі.

Отже, треба визнати, що РЕІУ містить значний обсяг важливої інформації і, без сумніву, залишається вагомим досягненням історичної науки. Водночас необхідно пам'ятати про політичну спрямованість цього зводу, зумовлену догмами і стереотипами комуністичної доби, у зв'язку з чим її значення як інформаційного ресурсу в сучасних умовах дещо знижується.

Доволі вагомим внеском у розвиток сучасних національних біографічно-інформаційних ресурсів є вихід у світ через тридцять років ЕІУ (2003 і далі), яка к 2015 р. включає 4635 біографічних довідок (проект доведений до літери «С», Т. 9). ЕІУ є працею великого колективу науковців України та видається Інститутом історії України НАНУ. Метою створення видання є підсумок здобутків національної історіографії та прагнення зробити їх загальнодоступними. Хронологічні рамки джерела — від Х до ХХІ ст. Це видання не зважаючи на відчутну незбалансованість біографічної частини, поряд з відомими іменами містить величезну кількість персоналій, чийі імена не згадувалися у довідкових виданнях і науковій літературі, взяті з першоджерел або запропоновані регіональними істориками та краєзнавцями. В ЕІУ представлено відомості про громадських діячів, учених, діячів культури та мистецтва, освіти, основні історичні події України, охарактеризовано життя українців в інших державах, надано відомості про окремих видатних людей світу, тим чи іншим чином пов'язаних з Україною (цей зв'язок акцентовано у статтях) і про вчених, які істотно вплинули на розвиток історичної науки. Редакційна колегія керувалася іншими порівняно з РЕІУ критеріями у відборі персоналій. Так, при відборі вчених-істориків головним був не формальний критерій (наприклад, наявність докторського ступеня), а факт лідерства (новаторства) у певній галузі історичної науки. Енциклопедія має допо-

міжний науково-довідковий апарат. Майже до всіх статей подається біобібліографія, іконографія.

Автори проекту ЕІУ пішли найоптимальнішим шляхом трансформації проекту з тимчасового на постійно діючий — удостили тексти всіх томів у Всесвітній мережі. У виборі цього шляху редколегія керується загальним досвідом¹. Із 2008 р. редколегія ЕІУ працює у цьому напрямі. На веб-порталі Інституту історії України у спеціальному розділі у форматі бази даних із зручною навігацією викладено повно-текстові версії майже 70 % загального масиву опублікованих словникових гасел; крім того всі томи видання викладені у форматі PDF. На подальшу перспективу редколегія розглядає електронну версію ЕІУ як постійний, систематично оновлюваний ресурс на кшталт «Вікіпедії», але з академічними й фахово-дисциплінарними канонами представлення історичного та соціогуманітарного знання.

Методами дослідження даних джерел є історико-порівняльний, джерелознавчий, аналітичний і хронологічний.

Для оцінки інформаційної значущості матеріалу джерел ми порівняли персоналії за наступними позиціями (для вибірки беруться статистичні дані біографічних статей на літеру «А»). Загалом на літеру «А» в РЕІУ нараховується 168 персоналій, в ЕІУ — 177 персоналій.

Критерій відбору	РЕІУ	ЕІУ
Подання дат народження/ смерті	Усі дати йдуть за новим стилем	Дати йдуть за старим і новим стилем
Статус	Тільки померлі	Померлі, сучасники

¹ Так, «Британніка» від 1994 р. видається на оптичних дисках. А пізніше її електронну версію було розміщено в Мережі. У 1997 р. навіть припинився випуск паперового варіанту (втім 2002 р., під тиском традиціоналістів, друк відновлено). Останній том паперові версії «Британніки» побачив світ у 2010 р. У березні 2012 р. редакція енциклопедії оголосила про остаточний перехід на мультимедійний формат унаслідок жорсткої конкуренції як із безкоштовною й загальнодоступною «Вікіпедією», так і з іншими англійськими енциклопедичними проектами («Енциклопедія Кольєра», «Енциклопедія Американа», «Енкарта» та ін.» <http://britannica.com/>).

Хронологічні межі	X–XX ст., більше половини відноситься до др. п. 20 ст.	X–XXI ст.
Наявність бібліографії	частково	більшість
Національна приналежність	У всіх довідках	Майже відсутня
Реабілітовані	У деяких випадках (2 особи)	Повністю (7 осіб)
Діячі науки і культури українського відродження	Відсутні	2 особи
Партійні, революційні та комсомольські діячі	40 осіб	11 осіб
Церковні діячі	6 осіб	25 осіб
Діячі діаспори	Відсутні	6 осіб
Генеалогія	1 родина	4 родини

Загальні ідеологічне навантаження позначилося на персональному складі й оцінці діяльності осіб і негативно вплинули на загальний рівень РЕІУ. Найвиразніше це можна простежити у дефініціях біографічних статей та оцінках діяльності особи. Звертає на себе увагу визначення етнокультурної належності діячів науки та культури: «російський», «український», «російський і український», «радянський», «вітчизняний». При чому природознавці, медики, економісти частіше визначалися як українські діячі. Визначення «український» діяч частіше поєднується з оцінкою «буржуазний». Так, Барвінський О. Г. визначається як «один з верховодів українських буржуазних націоналістів на Західній Україні, історик літератури» (Т. 1, с. 110–111), Вовк Ф. К. «український буржуазний етнограф, антрополог і археолог» (Т. 1, с. 325–326). Натомість в ЕІУ у багатьох випадках відмовилися від визначення національної приналежності та дещо змінили дефініцію статей:

Барвінський О. Г. «український політик, історик, педагог» (Т. 1, с. 189), Вовк Ф. К. «антрополог, етнограф, археолог, громадський діяч» (Т. 1, 589).

Представники гуманітарних сфер в РЕІУ частіше мають синкретичні визначення. Так, Адріанова-Перетц В. визначається як «російський і український радянський історик літератури» (Т. 1, с. 30), Марко Вовчок як «видатна українська і російська письменниця революційно-демократичного напрямку» (Т. 1, с. 326). В ЕІУ дефініція Адріанової-Перетц В. відрізняється від аналогічної статті в РЕІУ та виглядає так: «літературознавець, текстолог, історик літератури» (Т. 1, с. 42). Це відбувається в наслідок того, що РЕІУ та ЕІУ побачили світ у різні історичні періоди. Саме ці зміни відобразилися в дефініціях статей. Між ними більше відмінностей, ніж подібностей. Безумовно, дефініції в РЕІУ мають більш політичний окрас та є так звані «соціальним замовленням». Дефініції біографічних статей в ЕІУ розширені за рахунок використання більшої кількості джерел і виявлення невідомих сторінок із життя достойників.

У РЕІУ увійшли статті про деяких реабілітованих осіб, але в біографічних довідках інформація подається на час репресій і не згадується про їхню трагічну долю.

Для прикладу:

Амелін Михайло Петрович (16.XII.1896-09.IX.1937) — радянський військовий діяч, активний учасник громадянської війни на Україні, армійський комісар 2-го рангу. [...] 1934–1937 — начальник Політуправління Київського військового округу. (Т. 1, с. 47).

Натомість в ЕІУ маємо:

Амелін Михайло Петрович (16(04).12.1896–09.09.1937) — радянський військовий діяч, армійський комісар 2-го рангу (1735). [...] Од 1935 — начальник Політуправління Київського військового округу і член РВ СРСР. Нагороджений орденом Червоного Прапора. Репресований 19 червня 1937, невдовзі страчений.

Привертає на себе увагу те, що в РЕІУ повністю відсутній блок національно-культурного відродження 20–30-х рр. ХХ ст. Це свідчить про ігнорування діячів, які брали участь в національних справах. Викинуті або «забуті» імена письменників, поетів, літературознавців Багряного І., Косинки Г., Вороного М., Козоріса М. тощо. В ЕІУ біогра-

фічні довідки про представників т. зв. «розстріляного відродження» присутні в майже повному обсязі з досить повними бібліографіями та іконографією.

Порівняння за хронологією подій та їх учасниками свідчить про зростання обсягу історико-біографічних досліджень в ЕІУ.

століття	РЕІУ	ЕІУ
X ст.	3	5
XI ст.	3	10
XII ст.	2	7
XIII ст.	2	5
XIV ст.	1	3
XV ст.	0	1
XVI ст.	3	5
XVII ст.	10	21
XVIII ст.	15	28
XIX ст.	64	86
XX ст.	110	89
XXI ст.	0	5

Згідно з даними таблиці можна сказати, що в РЕІУ в недостатньому обсязі представлені відомості про українське козацтво. Більшість біографічних статей стосуються XX ст. Кількісно біографічні статті про діячів XX ст. дорівнюють кількості біографічних статей за всі інші століття. А з біографічних статей XX ст. більшість належить до другої половини XX ст. (зі 110 біографічних статей до цього періоду належать 84).

Згідно даних таблиці можна констатувати, що в ЕІУ відсутній пласт партійних і революційних діячів, організаторів комсомолу, біографічні дані яких повністю представлені в РЕІУ. Це засвідчує, що автори ЕІУ відійшли від одного з основних критеріїв відбору персоналій — «нейтральна оцінка» діяльності особи. Можна констатувати незначний інтерес до діячів революційного руху, радянської влади та історико-партійної тематиці.

Новаторством для енциклопедичного видання є розміщення в ЕІУ генеалогічних дерев, де міститься інформація не тільки про декілька поколінь родини, а й різні гілки од-

ного роду. В РЕІУ є біографічні відомості про найближчих представників роду (дітей, батьків дружина/чоловік), які подані окремими статтями.

Порівнюючи ЕІУ та РЕІУ за генеалогічним дослідженнями можна побачити, що зміст праць у радянські часи і на сучасному етапі якісно змінився. Так, радянські дослідники, як правило, на початку біографії вказували тільки дату, місце народження досліджуваної особи, походження та іноді сімейну приналежність (батько, син тощо). Нині у багатьох біографічних статтях ЕІУ можна знайти інформацію про родовід людини. Автори ЕІУ вмістили на своїх сторінках генеалогічні відомості, які часто прояснюють вчинки, погляди впливових діячів та дають матеріал для з'ясування ролі та значення сімейно-родинних зв'язків і взаємин у процесі становлення особистості.

На сучасному етапі довідкової біографістики поряд із традиційними довідковими виданнями створюються мультимедійні енциклопедії на електронних носіях, які значно розширюють можливості формування нових біографічних довідкових видань. Електронні версії біографічних довідкових видань, викладені у мережі Інтернет, дозволяють максимально оперативно та гнучко представляти необхідну інформацію. Але це породжує певну проблемну ситуацію з використанням біографічних веб-ресурсів: недоліки в побудові структури їх текстів ускладнюють швидко та зручне отримання науково обгрутованих біографічних довідок за допомогою існуючих пошукових засобів одержання інформації у мережі Інтернет.

На вирішення цих завдань спрямований зокрема проект «Українського національного біографічного архіву» (УНБА, 2009) Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Він розроблений колективом Інституту спільно з науковцями Українського мовно-інформаційного фонду НАН України. Головною складовою УНБА є Український біографічний словник (УБС), що постійно наповнюється завдяки базі даних «Персоналії». Критерії відбору персоналій до УНБА є багато в чому схожими до ЕІУ. Метою створення УНБА є відображення постатей вітчизняної історії та культури, яким належала активна роль у поступі різних сфер життя України впро-

довж років. У самому загальному плані основним критерієм включення персоналії до біографічного зводу є її значущість у розвиткові суспільства, окремих сфер його діяльності. Джерельну базу складають вітчизняні та зарубіжні енциклопедії, довідники, архівні матеріали, напрацювання діаспори, електронні видання та інше. На даний момент УНБА нараховує близько 60 тис. персоналій та знаходить у стадії подальшого наповнення. Енциклопедії є одним з біографічних ресурсів наповнення УНБА. Саме поєднання довідкових біографічних відомостей, зібраних у спеціально сформованих базах даних, із повнотекстовими матеріалами електронних бібліотек є нині провідним напрямком розвитку ресурсів біографічної інформації.

Отже, наведені дані підтверджують, що протягом останнього десятиліття вітчизняна біографістика позбувається успадкованих від радянських часів традицій оцінювати постаті минулого крізь призму певних наперед визначених ідеологічних стереотипів, різко поділяючи їх на позитивні та негативні. Змінився і стиль викладу матеріалу. Усе більше місце у біографічних виданнях посідають елементи просопографії, що дають змогу розкривати персоналії у динаміці особистого розвитку.

Зростання кола біографічної інформації стало можливим завдяки розширенню пізнавального поля історичної науки, насамперед шляхом персоналізації предмета історії (від біографії визначних осіб до індивідуальних життєписів конкретних осіб, які не підпадають під визначення «визначний»). До кола історичних досліджень, пов'язаних із особою в історії, додалися такі нові напрями, як історія ментальностей, історії ідентичностей, мікроісторія, історія повсякденності, гендерні студії тощо. Всі ці досягнення були б неможливі без стрімкого розвитку українського джерелознавства. На отримання нової біографічної інформації значно вплинуло залучення наукових надбань діаспори та зарубіжних дослідників історії України.

Вагомий внесок у розвиток довідкової біографістики зроблений завдяки впливу регіоналізації історичних джерел, зростання уваги до локальної, місцевої історії, до вивчення якої долучилися краєзнавці. Саме вони наповнюють довідники невідомими постатями, які діяли на їх місцевостях у різні історичні часи.

Безперечно, на розвиток біографістики суттєво впливає використання новітніх інформаційних технологій, створення мультимедійних енциклопедій на електронних носіях, оцифрування біографічних джерел.

Саме тому на сучасному етапі розвитку суспільства створення електронних біографічних баз і бібліотек (зокрема УНБА) є вимогою часу. На даний момент електронний Український національний біографічний архів найбільш повно та збалансовано зберігає інформацію про знакові постаті України. 4,7 % із них в УНБА пов'язані з історичною наукою, 7,9 % — з політикою, 5,6 % належать до домену «Церква», 21,7 % — «Армія», що, загалом, відображає реальну картину щодо української еліти та впливу тих чи інших її сегментів на українське життя. Кількісно обсяги УНБА відповідають середньому співвідношенню імен на різні літери абетки у вітчизняних енциклопедіях, словниках і довідниках, де кількість імен і середні масиви біографічного тексту на «А» — «Д» складають приблизно чверть загальної кількості (на цей час УНБА містить на літеру «А» — близько 3 тис., «Б» — 6 тис., «В» — 3 тис., «Г» — 4 тис., «Ґ» — 0,5 тис., «Д» — 4 тис.). Треба зазначити, що робоча версія УНБА є набагато ширшою за своїми обсягами порівняно з існуючими електронними біографічними архівами європейських країн, налічує на даний момент більше 60 тис. персоналій і перебуває у стадії постійного наповнення.

1. Вернік Ю. В. Оцінка значущості персоналій при включенні до біографічних словників у контексті новітніх інформаційних технологій [Текст] / Ю. В. Вернік // Укр. біографістика : зб. наук. праць. — К., 2010. — Вип. 6. — С. 289–300.
2. Енциклопедія історії України [Текст] / НАН України, Ін-т історії України ; В. А. Смолій ; редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. — К. : Наук. думка, 2003–2012. — Т. 1.
3. Лобко Н. В. Сучасні біографічні та генеалогічні дослідження: шляхи зближення та трансформації [Текст] / Н. В. Лобко // Укр. біографістика: зб. наук. праць. — К., 2010. — Вип. 6. — С. 262–273.
4. Ляшко С. М. Українські біографічні довідкові видання XIX–XX століття: історичні та теоретико-методичні засади [Текст] / С. М. Ляшко. — Запоріжжя : Дике поле, 2010. — 286 с.
5. Попик В. І. Досвід першого десятиліття діяльності Інституту біографічних досліджень НБУВ на тлі розвитку сучасної біографістики [Текст] / В. І. Попик // Укр. біографістика : зб. наук. праць. — К., 2011. — Вип. 8. — С. 7–26.
6. Попик В. І. Світоглядні засади розвитку української біографістики та формування національних ресурсів біографічної інформа-

- ції XXI ст. [Текст] / В. І. Попик // Укр. біографістика : зб. наук. праць. – К., 2008. – Вип. 4. – С. 8–40.
7. Радянська енциклопедія історії України. – К., 1969–1972. – Т. 1.
 8. Смолій В. А. Сучасна історична енциклопедистика: здобутки і перспективи розвитку [Текст] / В. А. Смолій, Г. В. Боряк // Вісник НАН України. – 2015. – № 3. – С. 44–58.
 9. Чишко В. С. Основні принципи створення Українського біографічного словника [Текст] / В. С. Чишко // Укр. біографістика: зб. наук. праць. – К., 1999. – Вип. 2. – С. 6–18.
 10. Чишко В. С. Сучасні проблеми підготовки українського біографічного словника [Текст] / В. С. Чишко // Укр. біографістика: зб. наук. праць. – К., 1999. – Вип. 1. – С. 11.

REFERENCES

1. Vernik, Y. V. (2010). *Otsinka znachushchosti personalii pry vkluchenni do biohrafichnykh slovnykiv u konteksti novitnykh informatsiinykh tekhnolohii* [Evaluation of mainstream staff included in the biographical dictionary to the latest information technologies]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 6, pp. 289–300). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
2. Smolyi, V. A. (Ed.). (2003–2012). *Entsyklopediia istorii Ukrainy* [Encyclopedia of History of Ukraine]. (Vol. 1). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
3. Lobko, N. V. (2010). *Suchasni biohrafichni ta henealohichni doslidzhennia: shliakhy zblyzhennia ta transformatsii* [Contemporary biographical and genealogical studies: ways of convergence and transformation]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 6, pp. 262–273). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
4. Lyashko, S. M. (2010). *Ukrainski biohrafichni dovidkovi vydanni XIX–XX stolittia: istorychni ta teoretyko-metodychni zasady* [Ukrainian biographical reference works of the XIX–XX century: historical and theoretical-methodological foundations]. Zaporizhzhia: Dyke pole. [in Ukrainian].
5. Popyk, V. I. (2011). *Dovid pershoho desiatylittia diialnosti Instytutu biohrafichnykh doslidzen NBUV na tli rozvytku suchasnoi biohrafistyky* [Experience of the first decade of Institute of Biographical Researches NBUV activity against the background of modern biographical science development]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 8, pp. 7–26). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
6. Popyk, V. I. (2008). *Svitohliadni zasady rozvytku ukrainskoi biohrafistyky ta formuvannia natsionalnykh resursiv biohrafichnoi informatsii XXI st.* [Ideological basis of Ukrainian biographical and formation of national resources biographical information of the XXI century]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 4, pp. 8–40). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
7. *Radianska entsyklopediia istorii Ukrainy* [Soviet Encyclopedia of History of Ukraine]. (1969–72). (Vol.1). Kyiv. [in Ukrainian].
8. Smolyi, V. A. & Boryak, G. V. (2015). *Suchasna istorychna entsyklopedystyka: zdobutky i perspektyvy rozvytku* [Modern historical entsyklopedystyka: achievements and prospects of development].

Visnyk NAN Ukrainy, 3, 44–58. [in Ukrainian].

9. Chishko, V. S. (1999). *Osnovni pryntsypy stvorennia Ukrainskoho biohrafichnoho slovnyka* [The main principles of Ukrainian Biographical Dictionary]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 2, pp. 6–18). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].
10. Chishko, V. S. (1999). *Suchasni problemy pidhotovky ukrainskoho biohrafichnoho slovnyka* [Modern problems of a Ukrainian Biographical Dictionary]. In *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica]. (Vol. 1, pp. 11). Kyiv: VNLU. [in Ukrainian].

Енциклопедичні видання як джерело формування Українського національного біографічного архіву (на прикладі Радянської енциклопедії історії України та Енциклопедії історії України).

Муріна С. В., молодший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ (Київ).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – К., 2015. – Вип. 12. – С.392-405.

У статті, присвяченій відображенню наповнення Українського національного біографічного архіву матеріалами «Енциклопедії історії України» та «Радянської енциклопедії історії України», розглянуто характеристики та критерії відбору персоналій до даних енциклопедичних видань. Опрацювання РЕІУ приводить до висновку, що хоча видання і містить значний обсяг важливої інформації, воно є політично заангажованим. Саме тому це джерело втрачає свої значення в сучасних умовах. В ЕІУ представлено відомості про набагато більшу кількість персоналій. Це обумовлено тим, що у виданні висвітленні імена, які раніше замовчувалися або було трагічно забуті. Приклади наведених даних ілюструють, що при наповненні УНБА, необхідно використовувати більш ширші та збалансовані джерела інформації, уникати політичної тенденційності та заангажованості, повернути імена, які було незаслужено забуті чи проігноровані радянською системою, використовувати новітні інформаційні технології, створювати мультимедійні енциклопедії на електронних носіях, оцифровувати біографічні джерела.

Ключові слова: біографічні дані, персоналія, критерій вибору, УНБА, ЕІУ, РЕІУ.

Encyclopedias as a source of Ukrainian national biographical archive (on the examples of Soviet Encyclopedia of History of Ukraine and Encyclopedia of History of Ukraine).

Svitlana V. Murina, junior researcher at the Institute of biographical research NBUV (Kyiv).

Ukrainian biographical = Biographistica ukrainica. – К., 2015. – Vol. 12. – P. 392-405.

In the article, that is devoted to filling Ukrainian national biographical archive with materials of “Encyclopedia of History of Ukraine” and

“Soviet Encyclopedia of History of Ukraine”, the characteristics and encyclopedia’s selection criteria for personalities data is examined. Processing SEHU leads to the conclusion that although edition contains a significant amount of important information, it is politically biased. That is why this source loses its importance in the modern world. EHU presents much more information about personalities. The reason for this is that this edition covers names that had previously been tragically ignored or forgotten. Examples of cited data illustrate that when filling UNBA broader and balanced sources of information should be used in order to avoid political tendentiousness and bias. It has also been proven that the names that had been unjustly forgotten or ignored by the Soviet system have to be returned, while the use of new information technologies for electronic multimedia encyclopedias creation, to digitize biographical sources, has to be applied.

Keywords: biographical data, personalities, selection criteria, UNBA, EHU, SEHU.

Энциклопедические издания как источник формирования Украинского национального биографического архива (на примере Советской энциклопедии истории Украины и Энциклопедии истории Украины).

Мурина С. В., младший научный сотрудник Института биографических исследований НБУВ (Киев).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – К., 2015. – Вып. 12. – С. 392-405.

В статье, посвященной отображению и наполнению Украинского национального биографического архива материалами «Энциклопедии истории Украины» и «Советской энциклопедии истории Украины», рассмотрены характеристики и критерии отбора персоналий в данные энциклопедические издания. Обработка РЭИУ приводит к выводу, что хотя издание и содержит значительный объем важной информации, оно является политически заангажированным. Именно поэтому оно теряет свое значение в современных условиях. В ЭИУ представлены сведения про значительно большее количество персоналий. Это обусловлено тем, что в издании освещены имена, которые раньше замалчивались или были трагически забыты. Примеры приведенных данных иллюстрируют, что при наполнении УНБА необходимо использовать более широкие и сбалансированные источники информации, избегать политической тенденциозности и заангажированности, вернуть имена, которые были незаслуженно забыты или проигнорированы советской системой, использовать новейшие информационные технологии, создавать мультимедийные энциклопедии на электронных носителях, оцифровывать информационные источники.

Ключевые слова: биографические данные, персоналия, критерий отбора, УНБА, ЭИУ, РЭИУ.